

Velles esquerdes, nous reptes

Sandra León, Investigadora Talent Sènior de la Universidad Carlos III de Madrid

“Al treball que quedava per fer per estroncar les fractures obertes en l'última dècada s'afegeixen ara les mesures que hauran de paliar les conseqüències de la pandèmia, els efectes de la qual tornen a incidir desproporcionadament sobre els sectors de menors ingressos.”

Aquests dies es mesura la capacitat de resposta de cada país davant la pandèmia de coronavirus atenent a la qualitat del seu sistema sanitari i de la xarxa d'assistència social, reflectida en indicadors com ara el nombre de professionals sanitaris o la ràtio de llits de vigilància intensiva per habitant. No obstant això, les condicions polítiques, institucionals i el grau de fractura social també formen part de les fortaleses i febleses amb les quals compta un país per fer front a aquesta crisi. En aquest sentit, la societat espanyola ha rebut l'epidèmia sense haver-se recuperat dels efectes que va deixar la Gran Recessió i la subsegüent crisi política: alta desconfiança cap a les institucions, fractures socials que la recuperació econòmica no va aconseguir tancar i un debat polític polaritzat.

Respecte a la valoració de les institucions, l'epidèmia apareix en un moment en què els nivells de confiança cap al parlament, el govern, els partits polítics i la satisfacció amb la democràcia segueixen estant per sota dels anteriors a l'any 2008, segons dades de l'Eurobaròmetre. Si pensem que la desconfiança erosiona la legitimitat de les institucions, resulta sorprenent el grau de compliment de les regles de confinament per part de la societat espanyola.

Pel que fa a la fractura social, plou sobre mullat. La recuperació que va començar a mitjans de la dècada passada no va aconseguir tancar la bretxa de desigualtat oberta per la crisi econòmica i les mesures aplicades per superar-la. Encara que a principis de 2017 la valoració de la situació

econòmica tornava als nivells de 2008, el panorama social estava lluny de semblar-se al d'abans de la crisi: havia nascut un nou sector d'empleats, els treballadors pobres, el número dels quals creixia, encara que es creés ocupació; la devaluació interna havia augmentat les desigualtats salarials i el descens de la renda disponible es traduïa en un augment de la població en risc de pobresa i exclusió.

“Combatre la fractura social requereix
d'una acció política contundent,
consensuada i sostinguda en el temps.”

Al treball que quedava per fer per a estroncar les fractures obertes en l'última dècada s'afegeixen ara les mesures que hauran de pal·liar les conseqüències de la pandèmia, els efectes de la qual tornen a incidir desproporcionadament sobre els sectors amb menors ingressos. La fractura és especialment preocupant en els més joves, donat que els desavantatges educatius que s'acumulin durant aquesta etapa tindran repercussions en les desigualtats salarials futures. En particular, entre els menors de famílies vulnerables que ja acumulen un major desavantatge inicial, reflectit en un percentatge de fracàs i abandonament escolar més gran.

Així, el país ha d'assumir un xoc d'unes proporcions desconegudes fins ara sobre unes estructures polítiques, institucionals i socials desgastades. La desconfiança institucional no es revertirà de la nit al dia, però les condicions polítiques sí que poden canviar per il·luminar un ampli consens que guiï la intervenció del govern durant la legislatura. Combatre la fractura social requereix d'una acció política contundent, consensuada i sostinguda en el temps ja que la intervenció pública per sortir d'aquesta crisi és de tal envergadura que serà molt difícil projectar-la si persisteix la bretxa política actual.

Sembla evident que, si les complicitats polítiques no emergeixen i l'acció concertada brilla per la seva absència, el país estarà en pitjors condicions per posar en marxa les mesures per sortir de la recessió i moderar les tensions distributives. La crisi econòmica de la dècada passada es va transformar en una crisi de representació i el sistema de partits va acabar absorbint la desafecció política en forma d'una major

fragmentació parlamentària. Les conseqüències polítiques de la pandèmia són encara incertes i les dades d'opinió no reflecteixen, de moment, grans canvis en el taulel electoral. Però si la conjuntura política acaba convertint-se en un problema per atendre els sectors de la població més afectats, les conseqüències de la pandèmia acabaran repercutint en el sistema polític. No sabem si encimbellant a formacions extremes, augmentant l'alienació ciutadana del sistema polític o la protesta social als carrers, però en tot cas cap d'aquests escenaris afavoreix una mínima estabilitat per impulsar la recuperació del país.

“La sortida d'aquesta situació extraordinària acabarà encomanant-se a la política ordinària: estratègies, argumentari i pactes per conformar majories.”

Si l'actual clima de confrontació i polarització política no pot revertir-se des de la lògica de la responsabilitat, cal esperar que al menys ho faci des de la lògica política. És possible que la confrontació entre el govern central i l'oposició parlamentària disminueixi a mesura que els governs autonòmics s'involucrin més intensament en el desenvolupament i gestió dels plans econòmics i sanitaris en els seus territoris i necessitin impulsar acords amb la resta de formacions polítiques per aprovar-los. Els pactes de reconstrucció a les comunitats autònomes podrien contribuir a destensar la política nacional per mitjà de l'intercanvi de suports o de procurar la congruència en les estratègies i en la disposició amb què s'aborden les negociacions en els diferents nivells.

En tot cas, en el millor dels escenaris, la sortida d'aquesta situació extraordinària acabaria encomanant-se a la política ordinària: repartiment de responsabilitats, intercanvi i conformació de majories. No serà fàcil si la confrontació nacional es replica en el nivell autonòmic. I es tractarà d'una distensió política poc estel·lar i *churchilliana*. Però representa l'única esperança mentre la política segueixi sense estar a l'altura de les circumstàncies.